

Lapset ja nuoret mukaan turvallisuuksuunnitteluun

Kokemuksia ja malleja Päijät-Hämeestä

Sisäinen turvallisuus

SISÄASIAINMINISTERIÖN JULKAISUJA 7/2010

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Päijät-Hämeen turvallisuussuunnittelutyöryhmä Koordinaattori Timo Komonen, Päijät-Hämeen poliisilaitos Sisäisen turvallisuuden sihteeristön päällikkö Tarja Mankkinen, SM		Julkaisun laji Työryhmämuistio	
		Toimeksiantaja sisäasiainministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 13.10.2009 SMDnro 2009/3154	
Julkaisun nimi Lapset ja nuoret mukaan turvallisuussuunnitteluun			
Julkaisun osat Muistio			
Tiivistelmä Paikallisen turvallisuussuunnittelun tavoitteena on parantaa turvallisuutta vähentämällä onnettomuuksia, tapaturmia, rikoksia ja häiriöitä sekä lisätä turvallisuuden tunnetta. Turvallisuussuunnittelun lähtökohtana on paikallisesti tehty turvallisuustilanteen analyysi. Turvallisuussuunnittelu on yhteistyötä, johon osallistuvat laajasti eri viranomaiset, järjestöt ja elinkeinoelämän edustajat. Turvallisuussuunnittelua johtaa paikallisella tasolla johtoryhmä, jossa ovat edustettuna kunnan johto sekä poliisitoimen ja alueellisen pelastuslaitoksen johto. Turvallisuussuunnittelun tuloksena syntyy turvallisuussuunnitelma, jossa on asetettu konkreettiset tavoitteet ja päätetty toimenpiteistä, jotka toimeenpannaan paikallisen turvallisuuden parantamiseksi. Turvallisuussuunnitelman hyväksyy valtuusto ja sen toimeenpanoa seurataan säännöllisesti. Turvallisuussuunnittelun kaikissa vaiheissa tulee kuulla laajasti paikallisia asukkaita ja yhteisöjä.			
Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipoliittikaohjelman ministeriryhmä lähetti 6.10.2009 ministeriöille kirjeen (dnro 96/040/2009), jossa se pyysi ministeriöitä nimeämään pilottihankkeen päätöksenteon lapsivaikutusten arvioinnista. Pilottihanke voi olla esimerkiksi valmisteltava lainsäädäntöhanke tai ohjelma, jossa toteutetaan lapsivaikutusten ennakoitua tai virtaviivaistamista. Pilottihankkeesta tulee laatia raportti, jolla pilotoinnin tulokset saatetaan valtakunnalliseen käyttöön. Sisäasiainministeri ilmoitti kirjeellä 13.10.2009 SMDnro 2009/3154, että sisäasiainministeriön hallinnonalalla pilottihankkeeksi nimetään Päijät-Hämeen turvallisuussuunnitelman laadinta ja sen yhteydessä toteutettava lasten ja nuorten kuuleminen.			
Tähän raporttiin on koottu kokemuksia ja tuloksia toimista, joiden tarkoituksena oli kuulla lapsia ja nuoria ja ottaa heidän tarpeensa huomioon paikallisessa turvallisuussuunnittelussa. Lasten oikeuksien sopimuksessa on määrätty, että lapsia on kuultava heitä koskevissa asioissa. Tämä toteutuu käytännössä varsin harvoin. Turvallisuussuunnittelussa ja turvallisuustyössä lasten ja nuorten ääni ei tule kuulluksi ellei asiaan kiinnitetä erityistä huomiota. Tässä raportissa on esitelty keinoja, joilla lasten ja nuorten näkemykset tulevat osaksi paikallisen turvallisuustyötä.			
Pilottihankkeen tuloksia hyödynnetään Päijät-Hämeen turvallisuussuunnitelmassa, joka valmistuu vuoden 2010 aikana.			
Avainsanat (asiasanat) Turvallisuus, turvallisuuden tunne, sisäinen turvallisuus, paikallinen			
Muut tiedot Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-562-2 (PDF), osoite www.intermin.fi/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sisäasiainministeriön julkaisut 7/2010		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-561-8
Kokonaissivumäärä 41	Kieli suomi	Hinta 20€ + alv	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Sisäasiainministeriö		Kustantaja/julkaisija Sisäasiainministeriö	

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för säkerhetsplanering i Päijänne-Tavastland, Samordnare Timo Komonen, polisinsättningen i Päijänne-Tavastland, Chefen för sekretariatet för den inre säkerheten Tarja Mankkinen, inrikesministeriet		Typ av publikation Arbetsgruppsmemoria	
		Uppdragsgivare Inrikesministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 13.10.2009 SMDnro 2009/3154	
Publikation (även den finska titeln) Barn och unga ska delta i säkerhetsplaneringen (Lapset ja nuoret mukaan turvallisuussuunnitteluun)			
Publikationens delar Promemoria			
Referat Syftet med lokal säkerhetsplanering är att höja säkerheten genom att få ner antalet olyckor, olycksfall, brott och störningar och öka känslan av säkerhet. Utgångspunkten för säkerhetsplaneringen är att göra en lokal analys av säkerhetssituationen. Säkerhetsplanering är samarbete som olika myndigheter, organisationer och näringslivet i stor omfattning deltar i. Säkerhetsplaneringen leds på lokal nivå av en ledningsgrupp med representanter från kommunledningen och ledningen av polisväsendet och det regionala räddningsverket. Säkerhetsplaneringen resulterar i en säkerhetsplan där man sätter upp konkreta mål och beslutar om åtgärder som ska vidtas för att främja den lokala säkerheten. Säkerhetsplanen godkänns av fullmäktige och genomförandet följs upp regelbundet. Lokala invånare och samfund ska höras på bred basis i alla faser av säkerhetsplaneringen. Ministergruppen för politikprogrammet för barns, ungas och familjers välfärd skickade ett brev (dnr 96/040/2009) till ministeriet den 6 oktober 2009 och bad ministeriet att utnämna ett pilotprojekt för att bedöma vilka konsekvenser beslutsfattandet har för barn. Till pilotprojekt kan utses till exempel ett lagstiftningsprojekt eller program som är under beredning och där konsekvenser för barn förutses eller strömlinjeformas. En rapport ska sammanställas om pilotprojektet för att göra dess resultat tillgängliga för användare nationellt. Inrikesministern meddelade i ett brev av den 13 oktober 2009 SMDnro 2009/3154 att beredningen av säkerhetsplanen för Päijänne-Tavastland och hörande av barn och unga i samband med denna utnämns till pilotprojekt inom inrikesministeriets förvaltningsområde. I denna rapport har man samlat erfarenheter och resultat av åtgärder som vidtagits i syfte att höra barn och unga och ta hänsyn till deras behov i den lokala säkerhetsplaneringen. I konventionen om barnens rättigheter föreskrivs att barn får fritt uttrycka sig i alla frågor som rör barnet. Detta förverkligas i praktiken mycket sällan. I säkerhetsplaneringen och säkerhetsarbetet blir barns och ungas röst inte hörd om inte särskild uppmärksamhet fås vid frågan. I denna rapport presenteras metoder genom vilka barns och ungas åsikter blir en del av det lokala säkerhetsarbetet. Resultaten från pilotprojektet utnyttjas i säkerhetsplanen för Päijänne-Tavastland som ska färdigställas under 2010.			
Nyckelord Säkerhet, känslan av säkerhet, inre säkerhet, lokal säkerhet			
Övriga uppgifter Elektronisk version, ISBN 978-952-491-562-2 (PDF), www.intermin.fi/publikationer			
Seriens namn och nummer Inrikesministeriets publikation 7/2010		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-561-8
Sidoantal 41	Språk finska	Pris 20€ + moms	Sekretessgrad offentlig
Distribution Inrikesministeriet		Förläggare/utgivare Inrikesministeriet	

Sisällys

1 Taustaa	7
2 Turvallisuussuunnittelusta yleisesti	8
3 Lasten ja nuorten kuulemisesta osana turvallisuussuunnittelua	11
4 Lasten ja nuorten turvallisuudesta ja turvattomuudesta	13
4.1 Lapset ja nuoret tapaturmien uhreina	14
4.2 Lapset, nuoret ja väkivalta	15
4.3 Koulukiusaaminen	15
4.4 Netti	16
4.5 Päihteet	17
5 Turvallisuussuunnittelusta Päijät-Hämeessä	19
6 Lasten ja nuorten kuuleminen osana Päijät-Hämeen turvallisuussuunnittelua	21
6.1 Päiväkotikiäisten pelkojen ja turvattomuuden kartoittaminen	21
6.2 Turvallisten perheiden Päijät-Häme- projekti	23
6.3 Lasten ja nuorten vapaa-ajan turvallisuuden parantaminen	25
6.4 ”Kuvaa pelko pois” - pelon kuvaaminen valokuvauksen keinoin	28
6.5 Pulinapaja-projekti	30
6.6 Tekstarihelppi	31
6.7 ”Salpaus Rock kysely”	32
7 Johtopäätökset: miten lapsia ja nuoria voidaan kuulla turvallisuussuunnittelussa	34

Liitteet

Liite	38
Lähteet	39

1 Taustaa

Vuonna 2009 vietettiin lasten oikeuksien sopimuksen 20-vuotisjuhlavuotta. Sopimus hyväksyttiin Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa 20.11.1989. Sopimuksessa on lueteltu ne oikeudet, jotka kaikilla alle 18-vuotiailla lapsilla on ”ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskuntoon, poliittisiin mielipiteisiin, kansallisuuteen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen tai syntyperään” katsomatta. Suomi on ratifioinut lasten oikeuksien sopimuksen ja se on osa voimassaolevaa lainsäädäntöä.

Sopimukseen on kirjattu, että lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Sopimuksessa on myös todettu, että lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Nuorisolain 8§ velvoittaa, että nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu käynnistyi vuonna 1999. Suunnitelmien toinen kierros käynnistyi vuonna 2006. Tavoitteeksi asetettiin, että turvallisuussuunnittelun kohteeksi otetaan paikallisesti tärkeät turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat asiat, joihin ryhdytään vaikuttamaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Asukkaita tulee kuulla työn yhteydessä. Paikalliseen turvallisuussuunnitteluun osallistuvat viranomaiset, järjestöt ja elinkeinoelämä.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa päätettiin lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmasta. Politiikkaohjelma on ryhtynyt aktiivisesti edistämään lasten ja nuorten kuulemista heitä koskevissa asioissa. Politiikkaohjelmaa johtava ministeriryhmä on pyytänyt ministeriöitä nimeämään hankkeen, jossa se edistää lasten ja nuorten kuulemista osana hallinnonalalla tehtävää perustyötä. Sisäasiainministeriö nimesi Päijät-Hämeen turvallisuussuunnitelman laatimisen yhteydessä toteutettavan lasten ja nuorten kuulemisen tällaiseksi hankkeeksi sisäasiainministeriön hallinnonalalla.

Tähän raporttiin on koottu kokemuksia siitä, miten lapsia ja nuoria voidaan kuulla turvallisuussuunnitelman valmistelun yhteydessä. Tavoitteena on, että lasten ja nuorten kuuleminen tulee osaksi paikallista turvallisuussuunnittelua koko maassa.

2 Turvallisuussuunnittelusta yleisesti

Paikallisen turvallisuussuunnittelun tavoitteena on vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Turvallisuussuunnittelua toteutetaan eri viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän välisenä laajana yhteistyönä. Turvallisuussuunnitelmalla ohjataan konkreettisia toimia, joita turvallisuussuunnitteluun osallistuvat tahot toteuttavat yhteistyössä tai osana omaa toimintaansa.

Turvallisuussuunnittelun eri vaiheet on kuvattu yksityiskohtaisesti sisäasiainministeriön julkaisussa Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen (19/2006). Seuraavassa on tiivis kuvaus turvallisuussuunnittelun eri vaiheista poliittisesta päätöksenteosta käytännön toteuttamiseen.

Poliittisen johdon rooli

Paikallisen turvallisuussuunnittelun tavoitteeksi on asetettu, että paikallistason poliittinen johto saa kokonaisvaltaisen kuvan paikallisesta turvallisuustilanteesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä hyväksyy toimenpiteet, joilla turvallisuutta parannetaan. Tämä toteutuu niin, että kunnan- ja kaupunginvaltuustot käsittelevät paikalliset turvallisuussuunnitelmat ja seuraavat niiden toteutumista.

Poliittisen johdon tehtävä turvallisuussuunnittelussa on tärkeä, sillä valtuuston päätöksenteon kautta turvallisuus tulee osaksi kunnan ja kaupungin strategista johtamista ja suunnittelua.

Turvallisuussuunnitelmien alueellinen kattavuus

Turvallisuussuunnitelmia voidaan laatia maakunnallisena kokonaisuutena, yhden tai useamman kunnan turvallisuussuunnitelmana tai osana kyläsuunnitelmaa. Tärkeää on, että eri alueille laadittavat suunnitelmat kytkeytyvät toisiinsa ja että niiden välillä on yhteistä toimintaa. Maakunnallisesti laadittava turvallisuussuunnitelma voi tukea kunnallista turvallisuussuunnitelmaa esimerkiksi tuottamalla turvallisuuden tilannetietoa ja koordinoimalla kuntien rajat ylittäviä yhteistyöhankkeita. Kunnan turvallisuussuunnitelma on keskeinen, sillä sitä kautta turvallisuuden parantaminen kytkeytyy osaksi kunnan johtamista, strategiatyötä ja resurssien kohdentamista. Kunnan kaikilla toimialoilla tehdään päätöksiä, joilla on suuri vaikutus turvallisuuteen. Kylien turvallisuussuunnitelmat ovat tärkeitä, sillä sitä kautta arjen turvallisuuteen liittyvät asiat tulevat osaksi laajempaa maakunnallista ja kunnallista turvallisuussuunnitelmaa. Erityisesti harvaan asutuilla alueilla kunnat ovat maantieteellisesti laajoja, ja kylä on arjessa ihmistä lähellä.

Turvallisuussuunnittelun johtaminen

Virkamiestasolla turvallisuussuunnittelua johtavat kunnan johto (eri hallintokuntien johto sovitulla tavalla) yhdessä poliisitoimen ja alueellisen pelastuslaitoksen johdon kanssa. Aluksi ryhmän tulisi määrittellä johtovastuut ja sopia siitä, kuka johtotroikasta ottaa johtovastuun vai johdetaanko työtä ryhmänä ja miten johtamista toteutetaan käytännössä. Johtovastuu voi olla myös kiertävä.

Turvallisuusyhteistyön organisointi

Johtoryhmän keskeinen tehtävä on organisoida turvallisuussuunnittelu alueella ja johtaa työtä. On tärkeää, että yhteistyötä johdetaan määrätietoisesti ja johtamiseen kuuluvat menettelyt ja vastuut ovat työhön osallistuvien tiedossa.

Turvallisuussuunnittelu organisoidaan moniammatillisen yhteistyön periaatteita noudattaen ottaen huomioon elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö. Tässä vaiheessa on tarkoituksenmukaista hyödyntää jo olemassa olevia yhteistyörakenteita täydentäen niitä tarvittaessa. Turvallisuussuunnittelu ei ole ylimääräistä työtä vaan osa perustyötä.

Turvallisuustilanteen arviointi ja julkistaminen, asukkaiden kuuleminen
Työn aluksi laaditaan paikallinen turvallisuustilanteen ja toimintaympäristön nykytilan analyysi yhdistämällä eri viranomaisten ja järjestöjen tietoja, kyselyjen tuloksia ja muuta aineistoa. Analyysi julkaistaan ja paikallisille asukkaille ja yrityksille annetaan mahdollisuus antaa palautetta arvioon sekä täydentää sitä tarvittaessa.

Turvallisuustilanteen arviointi on turvallisuussuunnittelun keskeisin vaihe. Tässä vaiheessa tulee tunnistaa tärkeimmät turvallisuusongelmat, joita koskevat toimenpiteet muodostavat laadittavan turvallisuussuunnitelman keskeisen sisällön. Epäonnistumiset työn tässä vaiheessa vaikuttavat jatkotyöhön merkittävästi. Nykytilan arvioinnin tulee perustua tilasto- ja muuhun tietoon. Asukkaiden turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset tulee ottaa huomioon. Vertailu valtakunnallisiin tilastoihin auttaa näkemään, miten alue/kunta sijoittuu turvallisuuden eri osa-alueilla valtakunnallisesti.

Turvallisuustilanteesta laaditun arvioinnin julkinen käsittely on tärkeää. Se parantaa turvallisuusanalyysin laatua, sillä asukkailla ja yrityksillä on monesti turvallisuuden kannalta sellaista tietoa, joka ei tule viranomaisten tietoon. Ihmiset pystyvät paremmin ottamaan vastuuta omasta turvallisuudestaan, kun heillä on riittävästi tietoa siitä, mitkä ovat arjen todellisia uhkia ja riskejä. Tosiasioihin perustuvalla tiedolla voidaan vähentää esimerkiksi kansainvälisestä tilanteesta johtuvia tai tiedotusvälineiden mahdollisesti synnyttämiä pelkoja. Asukkaiden kuuleminen auttaa parantamaan arjen turvallisuutta.

Turvallisuussuunnitelman laadinta

Turvallisuussuunnitelma laaditaan paikallisen turvallisuustilanteen arvioinnin pohjalta. Siinä otetaan esille keskeisimmät turvallisuutta heikentävät tekijät ja päätetään konkreettisista toimista näiden tekijöiden torjumiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi. Toimenpiteet vastuutetaan ja niiden toteutumista seurataan. On tärkeää, että toimenpiteet priorisoidaan eikä yritetä kerralla tehdä kaikkea.

Turvallisuussuunnitelman käsittely valtuustossa

Valmis suunnitelma viedään kunnan- tai kaupunginvaltuustoon päätöksentekoa varten. On hyvä harkita, viedäänkö valtuuston käsittelyyn suunnitelma kokonaisuudessaan vai suunnitelmasta laadittu tiivistelmä. Samalla päätetään siitä, miten suunnitelman toteutumista seurataan ja miten sen toteutumisesta raportoidaan turvallisuussuunnitelmaa toimeenpaneville organisaatioille, kuten järjestöille, johtoryhmälle, valtuustolle sekä alueen asukkaille ja yrityksille. Olisi tärkeää, että valtuusto aidosti keskustelisi turvallisuussuunnitelmasta ja sen perustana olevasta paikallisesta turvallisuustilanteen analyysistä.

Turvallisuussuunnitelman toimeenpanon ja tulosten seuranta

Turvallisuussuunnitelman toimeenpanoa tulee seurata säännöllisesti. Johtoryhmä seuraa työn etenemistä ja tuloksia säännöllisesti ja tekee tarpeen mukaan tarkistuksia toimeenpanosuunnitelmaan. Olisi tärkeää, että turvallisuussuunnittelun etenemisestä ja tuloksista tiedotetaan säännöllisesti esimerkiksi kunnan tai kaupungin nettisivuilla ja paikallisissa tiedotusvälineissä. Johtoryhmä raportoi tuloksista kunnan tai kaupunginvaltuustolle siten, kun valtuusto edellyttää. Seurannan tuloksia käytetään hyödyksi suunnitelman tarkistamisessa ja uuden suunnitelman laadinnassa. Suunnitelma uusitaan ja päivitetään sovitun aikataulun mukaisesti.

3 Lasten ja nuorten kuulemisesta osana turvallisuussuunnittelua

Lasten ja nuorten kuuleminen turvallisuussuunnitelmaa valmisteltaessa on tärkeää sen vuoksi, että lapset ja nuoret ovat oman turvallisuutensa asiantuntijoita. Turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat ja päätökset tehdään usein toimintakykyisten, aktiivisten aikuisten tarpeista lähtien. Tämä koskee niin liikennesuunnittelua, ympäristösuunnittelua kuin muitakin arjen turvallisuuteen keskeisesti vaikuttavia toimintoja. Aikuisten on usein vaikea nähdä asiat ja paikat, jotka ovat turvattomia ja jotka synnyttävät lapsissa tai nuorissa turvattomuuden tunnetta. Nämä voivat olla aikuisen näkökulmasta pieniä ja arkisia asioita, mutta lapsen näkökulmasta suuria ja pelottavia. Aikuiset saattavat myös vähätellä lasten pelkoja sen vuoksi, että ne eivät herätä aikuisessa pelkoja.

Julkisessa keskustelussa nuoret nousevat usein esille pelon ja turvattomuuden aiheuttajana, eivät niinkään ryhmänä, jonka turvallisuuden lisääminen on tärkeää. Tämä asetelma saattaa jatkossa yleistyä ikääntyvän

väestön määrän kasvaessa. Kansainväliset tutkimukset vahvistavat, että ikääntyneet kokevat nuoret usein uhkaksi erityisesti silloin, kun nuoret liikkuvat ryhmissä. On tärkeää, että nuoret kokevat osallisuutta yhteiskuntaan myös niin, että heidän turvallisuuteensa kiinnitetään huomiota eikä heitä käsitellä turvallisuutta uhkaavana tekijänä.

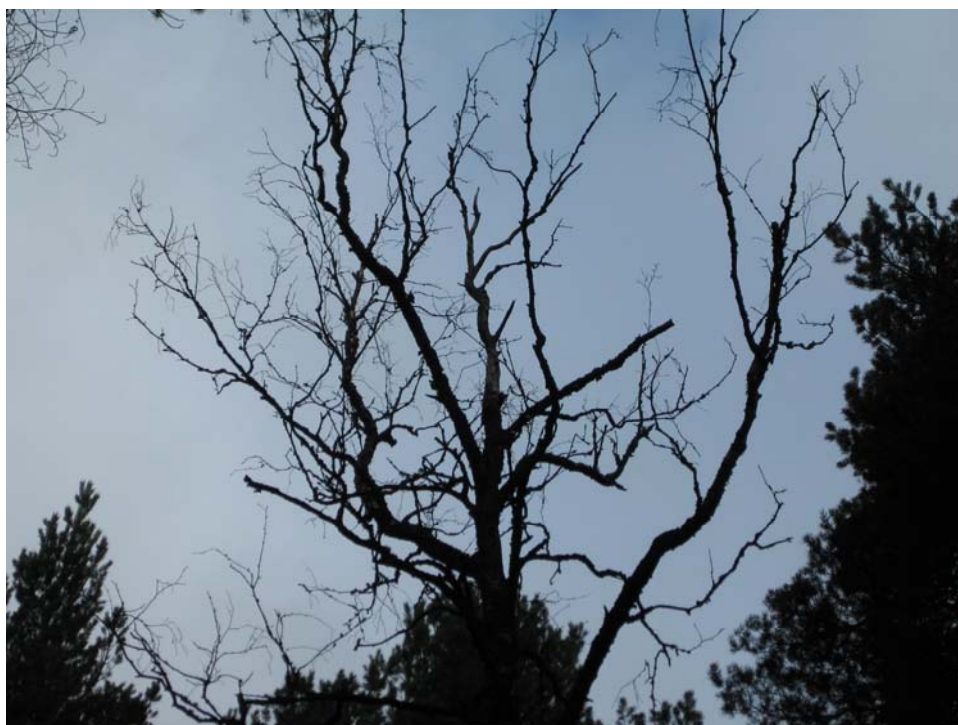
Turvallisessa ympäristössä kasvavista ja olonsa turvalliseksi tuntevista lapsista ja nuorista kasvaa vastuullisia aikuisia, jotka vuorostaan kantavat vastuuta yhteiskunnasta. Lasten ja nuorten turvallisuuden parantaminen on taloudellisesti kannattavaa. Lapsi tai nuori, joka joutuu väkivallan tai tapaturman uhriksi ja sitä kautta sivuun koulutuksesta ja työmarkkinoilta, on suuri menetys yhteiskunnalle myös taloudellisesti. Ikäluokkien pienentyessä jokaisesta lapsesta ja nuoresta on pidettävä entistä parempaa huolta.

Vaikka lasten ja nuorten kuulemisesta heitä koskevissa asioissa on säädetty lailla, ei tämä kyselyjen mukaan toteudu käytännössä. Oikeusministeriö teki vuonna 2006 kyselyn viranomaisille ja järjestöjen edustajille siitä, miten ne kuulevat lapsia ja nuoria. Kyselyn mukaan lähes kaikki vastaajat tiedostivat kuulemisen tärkeyden, mutta vain harvat toteuttivat sitä omassa työssään. Syinä tähän esitettiin muun muassa resurssien ja ajan puute.

Yhä edelleen on olemassa ennakkoluuloja erityisesti lasten kuulemista kohtaan. Taustalla on usein ajatus siitä, että aikuiset tietävät asiat lapsia paremmin ja että aikuiset tietävät, mikä on lapsille hyväksi. Saatetaan myös virheellisesti ajatella, että kuulemisen seurauksena lapset ja nuoret ”sanelevat” lopullisen päätöksen.

Kuulemalla lapsia ja nuoria turvallisuussuunnittelun eri vaiheissa heidän tarpeensa tulevat paremmin huomioon otetuksi päätettäessä toimenpiteistä, joihin ryhdytään paikallisen turvallisuuden parantamiseksi. Kuuleminen ei useinkaan vaadi erityisiä resursseja vaan se voidaan tehdä osana sitä työtä, jota jo ollaan tekemässä. Tärkeää on tiedostaa lasten ja nuorten olemassaolo ja tarpeet turvallisuusasioita pohdittaessa sekä se tosiasia, että aikuiset eivät välttämättä tiedä kaikista asioista, jotka vaikuttavat lasten ja nuorten turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Pienillä ja vähän resursseja vaativilla asioilla voidaan saada paljon aikaan lasten ja nuorten turvallisuuden edistämiseksi. Turvallisuuden edistäminen on tärkeä osa lasten ja nuorten hyvinvoinnin eteen tehtävää työtä.

4 Lasten ja nuorten turvallisuudesta ja turvattomuudesta

Suurin osa suomalaisista lapsista voi aiempaa paremmin. Hyvinvointi on lisääntynyt ja lapset kasvavat ympäristössä, jossa heidän tarpeensa tulevat aiempaa enemmän huomatuiksi. Kasvatusasenteet ovat muuttuneet muutaman viimeisen vuosikymmenen aikana. Tätä kuvaa esimerkiksi tilastoista ilmenevä kuritusväkivallan määrän merkittävä vähentyminen ja asenteiden muuttuminen kielteiseksi lasten kuritusta kohtaan.

Myönteisestä kehityksestä huolimatta yhteiskunnassa on myös lapsia ja nuoria, joiden asiat ovat huonosti. Näiden lapsien määräksi on arvioitu noin 5-8 % kaikista lapsista. Näiden lasten ja nuorten ongelmat ovat aiempaa vaikeampia ja niitä on enemmän. Polarisaatio suomalaisessa yhteiskunnassa on lisääntynyt, ja tämän seurauksena ongelmat kasaantuvat pienelle joukolle perheitä. Näiden perheiden taustalla voi olla ylisukupolvista syrjäytymistä ja moniongelmaisuuutta, jonka seurauksena perheen lapsilla ja nuorilla on varsin heikot valmiudet kasvaa yhteiskunnan jäseniksi. Jako onnistuneisiin ja ei-onnistuneisiin lapsiin tapahtuu varsin aikaisin, joissakin tapauksissa jopa ennen syntymää.

Lapsiin ja nuoriin kohdistuu erilaisia paineita ja vaatimuksia aiempaa enemmän. Suomalainen lapsuus on lyhyt, ja varhaista itsenäistymistä on aina viime aikoihin asti pidetty hyvänä asiana. Lapset joutuvat tiedotusvälineiden ja erityisesti sosiaalisten medioiden kautta yhä nuorempina tekemisiin aikuisten maailmaan kuuluvien ilmiöiden, kuten ulkonäköpaineiden, seksuaalisuuden, pornon ja väkivallan kanssa. Vanhemmat eivät voi enää samalla tavalla suodattaa ja valita asioita, joiden kanssa lapset ja nuoret joutuvat tekemisiin.

4.1 Lapset ja nuoret tapaturmien uhreina

Lasten ja nuorten tapaturmakuolleisuus on vähentynyt merkittävästi 1970-luvulta, mutta tapaturmat ja väkivalta, myös itsensä vahingoittaminen, ovat edelleen keskeisessä asemassa lasten ja nuorten turvallisuutta tarkasteltaessa. Kaikista kuolemista 1-24-vuotiailla pojilla 40 prosentissa ja tytöillä 30 prosentissa syynä on tapaturma ja ne ovat tämän ikäryhmän yleisin yksittäinen kuolinsyy. Yleisin kuolinsyy 1-15-vuotiailla vuosina 2003–2007 oli liikennetapaturma ja 16–24-vuotiailla itsemurha. Yleisin sairaalahoitoa vaatinut vamma puolestaan johtui kaatumisesta tai putoamisesta. Vaikka kuolemaan johtavat tapaturmat ovat vähentyneet, lasten sairaalahoitoa vaativien tapaturmien määrässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Lapset ja nuoret ovatkin erityisen alttiita liikennetapaturmille, kaatumisille, putoamisille, liikuntavammoille, myrkytyksille, hukkumisille, vesiliikenneonnettomuuksille sekä itsemurhille ja itsensä vahingoittamiselle. Hukkumiset ovat tavallisempia pienillä lapsilla, kun taas nuorilla hukkumiskuolemiin ja vesiliikenneonnettomuuksiin liittyy usein päihteiden käyttö. Nuorille sattuvien liikuntatapaturmien määrä on kasvanut runsaasti ja vuosina 1988–2006 liikuntatapaturmien aiheuttamat fyysiset vammat lisääntyivätkin peräti 40 prosenttia.

Euroopan korkeimman ja matalimman tapaturmakuolleisuuden mailla on alle 20-vuotiaiden kuolleisuudessa seitsenkertainen ero. Pienten lasten ja kouluikäisten tapaturmat olivat 1990-luvun lopussa Suomessa harvinaisempia kuin EU-maissa keskimäärin, mutta yleisempiä kuin Pohjoismaissa. Kuolemaan johtavien koti- ja vapaa-ajan tapaturmien määrä on Suomessa suurempi kuin useissa teollisuusmaissa. Toisaalta työ- ja liikennetapaturmia tarkasteltaessa Suomi sijoittuu turvallisten maiden joukkoon.

Vuosina 1998–2007 Päijät-Hämeen pelastustoimen alueella kuoli tapaturmaisesti yhteensä 27 alle 18-vuotiasta lasta ja nuorta. Luku ei

sisällä tapauksia, joissa kuoleman syynä oli itsemurha. Tapaturmaisesti kuolleista lapsista ja nuorista 10 kuoli liikennetapaturmassa. 18–24-vuotiaita tapaturmissa kuoli samana ajanjaksona 40. Näistä nuorista puolet kuoli liikennetapaturmassa. Eniten hoitoa vaativat alle 18-vuotiaiden ryhmässä kaatumis- ja putoamistapaturmat, ja 20–24-vuotiaiden ryhmässä suurimman hoidon tarpeen aiheuttivat liikennetapaturmat.

4.2 Lapset, nuoret ja väkivalta

Vuonna 2008 järjestetyssä Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Nuorisoriikollisuuskyselyssä 12 prosenttia 15 -16-vuotiaista nuorista ilmoitti pahoinpidelleensä jonkun ja 22 prosenttia ilmoitti osallistuneensa tappeluun. Kuitenkin vain 10–15 prosenttia tappeluun osallistuneista tai toisen pahoinpidelleistä nuorista tulee poliisiin tietoon rikoksensa takia.

Pahoinpitelyt ovat usein alkoholisidonnaisia myös nuorilla. Pojat tekevät tyttöjä kaksi kertaa enemmän väkivallanteoita. Vuonna 2008 tehdyssä kyselyssä joka viides 15–16-vuotias nuori ilmoitti joutuneensa väkivallan kohteeksi. Toisaalta nuorten turvattomuuden tunne ei juuri ole kasvanut viime vuosien aikana. Väkivallan määrä on pysynyt suhteellisen vakaana 1990-luvun puolivälistä lähtien.

Poliisiammattikorkeakoulun tekemän selvityksen mukaan lasten keskinäiset väkivallanteot muodostavat jopa 40 prosenttia kaikista lapsiin kohdistuvista väkivallanteoista. Toisaalta lapsiin tai nuoriin kohdistuvasta perheväkivallasta kerrotaan muita väkivallanteoita harvemmin. Vuonna 2008 julkaistun lapsiuhritutkimuksen mukaan 12-vuotiaista lapsista noin 2000–3000 joutui vanhempiensa vakavan väkivallan kohteeksi. Samaan aikaan poliisiin tietoon tapauksia tuli vain muutamia kymmeniä.

4.3 Koulukiusaaminen

Vuoden 2008 Nuorisoriikollisuuskyselyssä puolet nuorista ilmoitti kiusanneensa joko koulussa tai koulumatkalla ainakin kerran elämässään. Koulukiusauksen myöntäneiden määrä on laskenut vuodesta 1995, mutta kasvanut verrattuna 2000-luvun alkuun. Kiusattujen määrä on kuitenkin kasvanut 1990-luvun puolivälistä. Vuonna 2008 15–16-vuotiaista nuorista 17 prosenttia oli kokenut koulukiusaamista ja 21 prosenttia myönsi kiusanneensa toista. Yläkouluikäisistä tytöistä vähintään viikoittain oli vuonna 2008 kiusattu 11 prosenttia ja pojista 14 prosenttia. Kiusaamisen, fyysisen väkivallan ja sen uhan kokeminen on kasvanut erityisesti poikien kohdalla. Suomen peruskouluissa 6-10 prosenttia lapsista kiusataan jatkuvasti. Usein kiusaaminen jatkuu vuosia.

Päijät-Hämeen 8-9-luokkalaisista 3-5 prosenttia kiusattiin useasti viikossa. Pojista 40 prosenttia sanoi, ettei kiusaa ollenkaan ja tytöillä vastaava luku oli 60 prosenttia. Kiusaamista vastustava, valtakunnalliseksi laajentunut KiVa Koulu palkittiin vuonna 2009 Euroopan rikosentorjuntapalkinnolla. KiVa Koulu toimii myös Päijät-Hämeessä. Salinkallion yläkoulu pääsi mukaan kokeiluun jo vuonna 2008 silloin ainoana yläkouluna Päijät-Hämeessä. Alueen alakouluista useita on mukana KiVa Koulu -hankkeessa.

4.4 Netti

Nuorista erittäin suuri osa lataa netistä laittomasti tiedostoja, lähinnä musiikkia ja elokuvia sekä tv-sarjoja. Netissä kiusaaminen on yleisempää kuin koulussa tai koulumatkoilla tapahtuva kiusaaminen. Yleisin kiusaamisen muoto on haukkuminen. Lapset ja nuoret eivät kuitenkaan useinkaan kerro kiusaamisesta.

Lapsen houkuttelemisen tapaamiseen seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa eli ns. grooming tullaan kriminalisoimaan lähiaikoina. Asiaa valmistelee oikeusministeriön asettama työryhmä.

Lapset ja nuoret saattavat laittaa itsestään paljastavia kuvia nettiin ja joutua tätä kautta kiusatuksi tai jopa seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Netti on pedofiilille tehokas väline, jonka kautta aikuisella on enemmän mahdollisuuksia päästä läheisiin tekemisiin lapsen tai nuoren kanssa ilman, että vanhemmat tai muut aikuiset huomaavat asiaa. Pedofiili voi tekeytyä ikäistään nuoremmaksi ja rakentaa netissä luottamuksellista suhdetta lapseen ja nuoreen pitkäjänteisesti. Kun luottamus on syntynyt, saattaa nettisuhde johtaa tapaamiseen ja tätä kautta seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Poliisin tietoon tulleiden lapsen seksuaalisten hyväksikäyttötapausten määrä on kasvanut. On kuitenkin huomattava, että samanaikaisesti asenteet ovat muuttuneet ja näistä tapauksista ilmoitetaan poliisille aiempaa useammin.

Lapsiin ja nuoriin otetaan yhteyttä seksuaalisessa tarkoituksessa juuri netissä, kasvotusten ehdottelu on huomattavasti harvinaisempaa. Netissä yhteyttä ottavat aikuiset ovat useimmiten nuorelle tuntemattomia, vaikka hyväksikäytön uhriksi joutuvat usein tuntevatkin jollakin tavalla ahdistelijansa. Suomalaisista nuorista tytöistä hyväksikäyttöä on kokenut noin 6-8 prosenttia ja pojista noin 3 prosenttia.

Tavallisimmin ahdistelun ja hyväksikäytön kohteeksi joutuvat murrosikäiset tai hieman sitä nuoremmat lapset. Vuonna 2007 Suomessa tehtiin 340 rikosilmoitusta lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Suurin

osa uhreista, 60 prosenttia, oli 12–14-vuotiaita. Alle 8-vuotiaita uhreja oli 25 prosenttia ja 8-11-vuotiaita 15 prosenttia. Valtaosa uhreista, 90 prosenttia, oli tyttöjä. Rikoksista noin puolissa oli epäiltynä tuttu aikuinen. Vanhemmat ilmoittivat rikoksesta 34 prosentissa tapauksista ja uhri itse ilmoitti vain 12 prosentissa tapauksista. Sosiaaliviranomaiset ilmoittivat asiasta poliisille noin kolmanneksessa tapauksista. Koska uhri itse ilmoittaa asiasta harvoin, suuri osa mahdollisista hyväksikäytöistä jää todennäköisesti ilmoittamatta poliisille.

Aivan pienten lasten hyväksikäyttö on Suomessa edelleen huomattavan harvinaista, vaikka pienten lasten hyväksikäyttöä esittävää kuvamateriaalia löydetään netistä yhä enemmän. Pelastakaa Lapset -järjestö ylläpitää netissä Nettivihje-palvelua, jonne on mahdollista ilmoittaa laittomista nettisivuista. Vuonna 2009 vihjeitä tuli 3228 ja ilmoitetuista sivuista noin kolmasosan epäiltiin sisältävän laitonta materiaalia. Lähes aina kyse oli lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävästä kuvasta.

4.5 Päähteet

Nuorten alkoholin käyttö ja etenkin humalahakuinen juominen on kansanterveydellisesti merkittävä ongelma, joka johtaa riskikäyttäytymiseen. Päihdetekojen osuus nuorten tekemistä rikoksista näyttää kuitenkin kääntyneen lievään laskuun, kasvettuaan aiemmin joka vuosi 1990-luvun puolivälistä lähtien. Alkoholi on suomalaisten nuorten eniten käyttämä päihde, vaikka on merkkejä siitä, että nuorten alkoholin juominen on vähentynyt ja raittius lisääntynyt viime vuosina. Myös alueelliset erot ovat tasoittuneet. Akuutit alkoholimyrkytykset ovat silti lisääntyneet viime vuosina.

Vuosina 1998–2007 neljännes tapaturmaisesti kuolleista 15–24-vuotiaista oli päihtynyt. Alkoholin käyttö on myös sidoksissa seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen. Vanhempien heikko tuki ja kontrolli liittyvät nuorten alkoholin vaikutuksen alaisena tekemiin laittomuuksiin ja alkoholin synnyttämiin sosiaalisiin haittoihin. Vanhempien valvonta ja kuri vähentävät alkoholin käyttöä ja humalahakuista juomista.

Viimeisimmän kouluterveyskyselyn mukaan Päijät-Hämeen 8-luokkalaisista pojista 8 prosenttia sanoi käyttävänsä alkoholia viikoittain. Tytöillä sama luku oli 7 prosenttia. Noin puolet 8-luokkalaisista sanoi, ettei käytä alkoholia ollenkaan.

Hasiksen ja marihuanan käyttö näyttää vähentyneen hieman 2000-luvun alkuvuosista. Vuonna 2008 nuorista 8 prosenttia ilmoitti kokeilleensa

jompaakumpaa huumetta. Marihuanan tai hasiksen käytöstä vain pieni osa tulee poliisin tietoon. Päijät-Hämeessä pojista 95 prosenttia ja tytöistä 97 prosenttia ei ollut koskaan kokeillut hasista tai marihuanaa. Ammatillisessa koulussa ensimmäistä vuotta opiskelleilla vastaavat luvut olivat 81 prosenttia pojilla ja 85 prosenttia tytöillä.

Tupakoinnin suosio on laskenut suomalaisten nuorten keskuudessa 2000-luvulla: yhä harvempi nuori kokeilee tupakointia ja myös päivittäinen tupakointi on vähentynyt. Tupakointia kokeilevat ovat myös vanhempia ja päivittäinen tupakointi aloitetaan myöhemmin. Päijät-Hämeessä vuonna 2008 8-luokkalaisista pojista tupakoi päivittäin 14 prosenttia ja kokonaan tupakoimatta oli 60 prosenttia. Tytöillä vastaavat luvut olivat 11 prosenttia ja 64 prosenttia. Toisaalta ammatillisen oppilaitoksen ensimmäisen vuoden opiskelijoista tupakoi päivittäin yli kolmasosa.

Alkoholin käyttö on kasvanut Suomessa viimeisten 50 vuoden aikana reilusti. Vuonna 2008 puhdasta alkoholia myytiin asukasta kohden jo 8,5 litraa. Alkoholinkulutus ei kuitenkaan jakaudu tasaisesti, vaikka tasausta onkin viime vuosina ilmennyt. Pieni osa suomalaisista juo erittäin paljon ja on laskettu, että eniten juova kymmenys juo hieman alle puolet kaikesta kulutetusta alkoholista. Naisten osuus alkoholin kokonaiskulutuksesta on myös kasvanut.

Vanhempien alkoholinkäyttöä on pidetty vakavimpana yksittäisenä syynä lasten pahoinvoinnille ja sen on osoitettu lisäävän lasten syrjäytymisriskiä. Lasinen lapsuus -tutkimuksen mukaan Suomessa jopa 100 000 lasta elää perheissä, joissa vanhempien päihteiden käyttö on niin suurta, että siitä aiheutuu lapselle haittaa. Vuonna 2009 Lasinen lapsuus -kyselyyn vastanneista 23 prosenttia sanoi, että heidän lapsuudenkodissaan päihteitä käytettiin liikaa. Vanhempien päihteiden väärinkäyttö ja usein siihen liittyvä väkivalta ovat myös yleisin syy huostaanottoon. Vanhempien liiallinen päihteidenkäyttö aiheuttaa myös turvattomuuden tunnetta, pelkoa, yksinäisyyttä, epävarmuutta, huonoa itsetuntoa ja stressiä. Ongelmat jatkuvat usein myös vanhempana.

On myös huomion arvoista, että Suomessa syntyy vuosittain 600–650 sikiöaikana alkoholille altistunutta lasta. Lisäksi yli kolmasosa Suomessa tapahtuvista tapaturmista tapahtuu alkoholin vaikutuksen alaisena. Määrä on ollut kasvussa viime vuosina erityisesti tapaturmaisten alkoholimyrkytysten osalta. Eniten alkoholin vaikutuksen alaisena kuolee 45–64-vuotiaita.

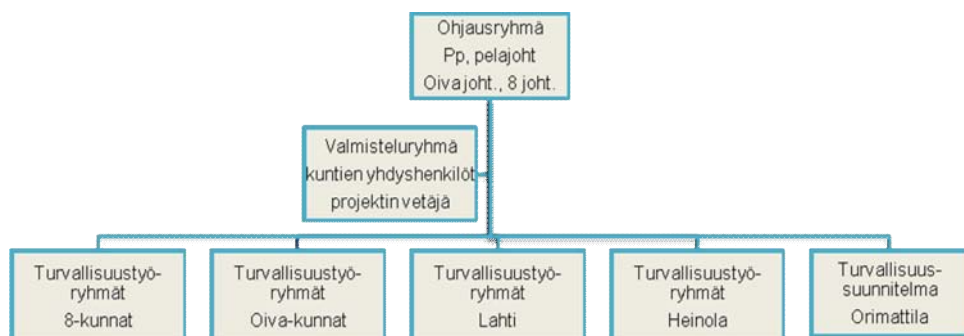
5 Turvallisuussuunnittelusta Päijät-Hämeessä

Päijät-Hämeen turvallisuussuunnitelman valmistelemiseksi Päijät-Hämeen liitto kokosi ryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus työn toteuttamiseksi ja arvio sen vaatimista resursseista. Valmistelusuunnitelma esiteltiin huhtikuussa 2009 työseminaarissa. Työtä jatkettiin perustamalla valmistelua varten projekti, jonka nimeksi annettiin PH TURVA. Päijät-Hämeen maakuntahallitus myönsi 30.3.2009 hankkeelle maakunnan kehittämisrahaa.

Kuntajohtajien kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen maakuntajohtaja ja Päijät-Hämeen poliisijohto päätyivät esittämään, että Päijät-Hämeeseen laaditaan vuoden 2009 aikana yhteistyössä turvallisuussuunnitelma, joka kattaa koko maakunnan alueen ja joka sisältää suppeampia kuntaosia.

Turvallisuussuunnitelman valmistelutyön hallinnoinnista vastasi Päijät-Hämeen liitto. Projektin työskentelyä ohjasi ohjausryhmä, johon kuului Päijät-Hämeen kuntien kunnanjohtajat, poliisipäällikkö, pelastusjohtaja, Peruspalvelukeskus Oivan johtaja sekä Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyön johtaja. Lisäksi jokaisesta kunnasta nimettiin yhdyshenkilö. Projektipäällikkönä toimi Timo Komonen Päijät-Hämeen poliisilaitokselta. Hanke käynnistettiin 11.2.2009 ja se päättyi 31.3.2010.

Turvallisuussuunnittelun valmistelun organisaatio oli seuraava:

Turvallisuussuunnittelutyötä johtavan johtoryhmän puheenjohtajana toimi vuoden 2009 ajan poliisipäällikkö Lasse Aapio. Tarkoituksena on, että johtoryhmän puheenjohtajuus siirtyy pelastusjohtaja Jari Hyväriselle vuoden 2010 aikana. Päijät-Hämeen liitto on ollut aktiivisesti mukana turvallisuussuunnittelussa.

Järjestöt ovat olleet alusta lähtien mukana turvallisuussuunnitelman valmistelussa. Mukana työssä ovat olleet muun muassa eläkeläisjärjestö, Jyränkölän setlementti, SRK, asukasyhdistys, MTK, työttömien työpaja, SPEK, Päijät-Hämeen kylät, Maanpuolustuskoulutusyhdistys, ProAgria, SPR, Rikosuhripäivystys, Liikenneturva, Päijät-Hämeen mielenterveysseura ja Lahden Ensi- ja turvakoti.

Myös eri alojen yrityksiä on ollut aktiivisesti mukana turvallisuussuunnitelman valmistelussa. Mukana on ollut ravintoloita, takseja, järjestyksenvalvonta, vartiointi, maatalousyrittäjä, tapahtumanjärjestäjä, julkinen liikenne, apuvälinekauppias ja tietotekniikkayrityksiä.

Päijät-Hämeessä turvallisuussuunnitelmaa valmistellaan maakunnallisena kokonaisuutena niin, että kuntakohtaiset erot tunnistetaan ja otetaan huomioon toimenpiteistä päätettäessä. Lahti on alueen suurin kaupunki, ja sitä koskeva turvallisuussuunnitelma on oma kokonaisuutensa. Orimattilassa oli jo valmiina turvallisuussuunnitelma, joka nyt liitetään osaksi maakunnallista kokonaisuutta. Myös Heinolalla on oma turvallisuussuunnitelma. Muut maakunnan kunnat muodostavat kaksi kokonaisuutta, jotka laativat yhteisen suunnitelman. Toiseen kokonaisuuteen kuuluvat Asikkalan, Hollolan, Hämeenkosken, Kärkölan ja Padasjoen kunnat ja toisen kokonaisuuden muodostavat Artjärven, Nastolan, Hartolan ja Sysmän kunnat. Koordinaattorin tehtävänä on pitää kokonaisuus koossa ja varmistaa, että yhteistyötä tehdään riittävästi.

Turvallisuussuunnitelman valmistelussa on ollut mukana kaikkiaan noin sata henkilöä, jotka ovat osallistuneet työhön osana omaa työtään, järjestön työtä tai omaa vapaa-aikaansa käyttäen. Valittu työskentelytapa, jossa työtä tehdään maakunnallisena kokonaisuutena ottaen huomioon eri kuntien erityispiirteet antaa mahdollisuuden siihen, että toimenpiteet voidaan kohdistaa kunkin alueen tärkeimpiin ongelmiin. Päijät-Hämeen turvallisuussuunnittelussa on haettu keinoja parantaa maatilaturvallisuutta, ikääntyneiden kotiturvallisuutta, suurten tilaisuuksien turvallisuutta sekä lisätä Lahden yleisten paikkojen turvallisuutta vähentämällä väkivaltaa.

Lasten ja nuorten kuuleminen osana turvallisuussuunnittelua tulisi osaksi Päijät-Hämeessä tehtävää turvallisuussuunnittelua alueen toimijoiden

omasta aloitteesta. Päijät-Hämeessä on kiinnitetty paljon huomiota lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseen, ja oli luontevaa jatkaa työtä ottamalla lapset ja nuoret huomioon entistä laajemmin myös turvallisuustyössä.

Lahden ja sitä ympäröivien kuntien asukasmäärä on kasvanut koko 2000-luvun ajan. Helsingin ja Lahden välinen junayhteys nopeutui vuonna 2006 uuden oikoradan valmistuttua. Tämä on lisännyt työmatkaliikennettä Lahden ja Helsingin välillä. Lasten ja nuorten turvallisuuden ottaminen yhdeksi turvallisuustyön keskeiseksi tavoitteeksi on myös tärkeää kaikille niille perheille, jotka joko jo asuvat tällä alueella tai harkitsevat muuttoa Lahteen tai sen ympäristöön.

6 Lasten ja nuorten kuuleminen osana Päijät-Hämeen turvallisuussuunnittelua

Seuraavassa on esitelty Päijät-Hämeen turvallisuussuunnitelman valmisteluun liittyneitä hankkeita, joiden tarkoituksena oli tuoda lasten ja nuorten näkemykset ja tarpeet esille ja osaksi turvallisuussuunnittelutyötä. Työtä kuvataan sekä onnistumisia että myös vielä kehittämistä vaativia seikkoja esiin nostoen.

6.1 Päiväkoti-ikäisten pelkojen ja turvattomuuden kartoittaminen

Työn tarkoituksena oli saada tietoa päiväkotilasten turvallisuudesta ja siitä, mikä lapsista tuntuu turvalliselta ja mikä turvattomalta. Tietoja tullaan käyttämään turvallisuuden parantamiseksi päiväkodeissa. Työn tuloksena syntyvät ehdotukset päiväkotien turvallisuuden parantamiseksi liitetään turvallisuussuunnitelmaan.

Työtä valmisteltiin ryhmässä, johon kuului edustajia Asikkalan, Hollolan, Hämeenkosken, Kärkölan ja Padasjoen kunnista (ns. Oiva-kunnat). Ryhmässä oli kolme virkamiestä ja kolme luottamustehtävissä olevaa jäsentä.

Työn ensimmäisessä vaiheessa tehtiin **tilannekartoitus**, jonka lähtökohtana olivat lasten omat kokemukset. Tilannekartoituksen tekeminen oli varsin haasteellinen tehtävä. Tavanomaisilla

kyselytutkimuksilla tai vastaavilla ei saada tietoa siitä, mitä päiväkotikäiset ajattelevat ja miten he kokevat turvallisuuden ja turvattomuuden. Tiedon saamiseksi kehitettiin **piirustustehtävä**, jonka tekemiseen osallistuivat kolmen päiväkodin 5-vuotiaat lapset. Ensin lapset piirsivät tilanteen, jonka lapsi kokee turvalliseksi ja mukavaksi. Toisessa piirustustehtävässä kuvataan tilannetta, jossa lapsi kokee turvattomuutta ja pelkoa. Kuviin liitettiin sanallinen selostus kuvien sisällöstä. Hoitaja kysyi kahdenkeskisessä tuokiossa lapselta mitä kuvassa on ja kirjoitti lapsen kertoman kuvauksen sanasta sanaan paperille. Lapsen kertomaa ei saanut muuttaa edes sanamuodoiltaan.

Lasten asioita käsiteltäessä on tärkeää ottaa vanhemmat mukaan heti alusta lähtien. Vanhemmat suhtautuivat piirustustehtävään myönteisesti. Tehtävä koettiin varsin luontevaksi osaksi päiväkodin arkea, sillä lapset piirtävät päiväkodissa paljon.

Harkinnassa on, että kuvat asetetaan näytteille johonkin julkiseen tilaan. Kuvat voidaan esitellä ilman tekijän nimeä ja vanhempien luvalla.

Hankkeen toteuttamista **edisti**, että päiväkodin johtaja oli mukana työtä valmistelevalle ryhmälle. Tämän johdosta muiden päiväkotien johtajat oli helpompi saada mukaan toteuttamaan hanketta.

Haasteellista oli löytää aikaa työn toteuttamiseen. Myös asian ytimen löytämiseen jouduttiin paneutumaan. Ajatus siitä, että lasten piirustusten avulla pystytään löytämään asioita, joilla turvallisuutta voidaan parantaa, on uusi ja monelle vieras. Uusia asioita toteutettaessa tarvitaan lujaa uskoa siihen, että tehdään oikeita asioita.

Jatkossa piirustustehtävä toteutetaan säännöllisesti ja näin lapsille annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi päiväkodin turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Tarkoituksena on toteuttaa turvallisuuteen ja turvattomuuteen liittyvä piirustustehtävä uuteen päiväkotiin muutettaessa. Näin lasten omat näkemykset voidaan ottaa huomioon päiväkodin suunnittelussa ja saadaan välineitä keskustella asioista, jotka herättävät epävarmuutta ja pelkoa uudessa ympäristössä.

Työssä tuli esille lasten ja aikuisten välisen maailman erot. Lapsille asiat ovat konkreettisia, isoja asioita mutta aikuisille pieniä. Esimerkiksi verhon heiluminen yöllä tai ajatus siitä, että käärme pistää koiraa, pelottavat lapsia. Aikuiset pelkäävät erilaisia asioita, äärimmillään jopa sitä, että joku tunkeutuu päiväkotiin ja ryhtyy ampumaan lapsia. Lapsissa turvallisuutta herättävät asiat, joita aikuiset eivät aina välttämättä huomaa. Lapsista turvalliselta tuntuu esimerkiksi leikkiä vapaapäivänä kotona.

Viimeaikaiset koulusurmat ovat nostaneet esille myös kriisitilanteeseen liittyvän viestinnän päiväkotien ja vanhempien välillä. Tilanteessa, jossa jotain poikkeuksellista tapahtuu päiväkodissa tai sen ympäristössä, on erittäin tärkeää tavoittaa mahdollisimman monta vanhempaa ennen tiedotusvälineitä. Myös toimintamallit vaativat selkeyttämistä. Päiväkodeissa onkin ryhdytty selvittämään mahdollisuutta ottaa käyttöön reaaliaikainen **tekstiviestijärjestelmä**, jolla tavoitetaan vanhemmat mahdollisimman kattavasti ja nopeasti. Asiaa valmisteltaessa kävi ilmi, että tekstiviestijärjestelmää voidaan hyödyntää laajemminkin kuin vain kriisitilanteissa. Järjestelmän kilpailutus käynnistyi alkuvuodesta 2010, hankkeelle on löytynyt rahoitus ja tekstiviestijärjestelmää tullaan kokeilemaan Hämeenkoskella kevään 2010 aikana.

Piirtämistä voidaan käyttää välineenä maahanmuuttajalasten kuulemisessa. Päiväkodeissa erityisesti alueilla, joissa on paljon maahanmuuttajia, joudutaan yhä useammin tilanteeseen, jossa päiväkodin henkilökunnalla ja vanhemmilla ei ole yhteistä kieltä.

Lisätietoja: kunnanhallituksen jäsen, kouluavustaja, työryhmän puheenjohtaja Minna Suominen, Hämeenkosken kunta, sähköpostiosoite minna.suominen@dnainternet.net sekä päiväkodinjohtaja Satu Ruusunen, Hämeenkosken kunta, sähköpostiosoite satu.ruusunen@hameenkoski.fi.

6.2 Turvallisten perheiden Päijät-Häme- projekti

Turvallisten perheiden Päijät-Häme- projekti on perheen ja sen lähipiirin huomioivan turvallisuustyön toimintamallien kehittämisprojekti v. 2009 - 2011. Projekti on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama Lahden ensi- ja turvakoti ry:n hallinnoima perheväkivaltaa ehkäisevä kehittämisshanke.

Väkivalta ja turvattomuus perheissä ovat ongelmia, joita ei voi millään yksittäisellä ratkaisulla poistaa. Projektin ajatuksena on ollut haastaa, ei ainoastaan auttajatahoja vaan kaikkia Päijät-Hämeen maakunnan asukkaita vaikuttamaan perheen arkielämän turvallisuuteen. Projekti on osa yhdistyksemme perheväkivalta- ja kriisityön kehittämistä.

Projekti on kartoittanut laajasti eri toimijoiden aihealueeseen liittyviä tarpeita ja nykyistä toimintaa. Maakunnan asukkaiden ajatuksia on koottu tapahtumatoiminnan yhteydessä tehtyjen kyselyjen avulla.

Kahtena vuonna Lapsenoikeuksien- päivän tapahtumissa kävelykadulla ja keskustan kauppakeskuksessa ja kevätkesällä Lahden satamassa Iloisessa lastentapahtumassa kyselykaavakkeilla kyseltiin kansalaisilta ajatuksia perhe-elämän turvallisuuteen ja lapsen oikeuksiin liittyen. Varsinkin lapsenoikeuksiin liittyneeseen kyselyyn syksyllä 2009 saatiin runsaasti myös nuoria vastaajia. Lahtelaisten lastensuojelujärjestöjen kanssa yhteistyössä arkipäivänä toteutetussa neljä tuntia kestäneen tapahtuman aikana ihmisillä oli mahdollisuus ilmaista mielipiteensä jatkamalla kyselykaavakkeelle lausetta: Minun mielestäni lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta on tärkeää juuri nyt, että...

Vastauksia saatiin 117, joista nuorten vastauksia oli peräti 33 (neljäsosa). Nuorilta saatujen vastausten määrään vaikutti paikalle tulleiden nuorten aktiivinen ja reilu lähestyminen ja houkuttelu vastaamaan. Nuorten vastauksissa nousi esiin mm perheväkivallan keskellä elävien lasten erityinen suojeleminen, oikeus vanhempien rakkauteen, oikeus turvalliseen ja lämpöiseen kotiin, oikeus opetukseen ja leikkiin, huoli yksinäisyydestä, oikeus onnellisuuteen ja hyvään oloon, nuorten keskinäisen tuen tärkeys sekä lapsiprostituutioon ja lapsikauppaan liittyvä huoli.

Vastausten määrä ja niissä esiin tulleet aiheet ovat vahva viesti siitä, että lapset ja nuoret kyllä vastaavat, jos heiltä kysytään.

Lahtelaisen koulun 13 – 15 -vuotiaita oppilaita kirjoitti lyhyitä kirjoitelmia otsikolla Turvallinen perhe-elämä. Kirjoitelmissa nuoret lähestyivät aihetta laajasti niin väkivallan, pelon, turvattomuuden kuin myös turvallisen elämän näkökulmasta.

Projektin yhdeksi ”sloganiksi” onkin muodostunut ajatus ”Turvallinen perhe-elämä ei synny sattumalta”. Lapsen ja nuorten mielipiteissä näkyvä ajatus, että turvalliseen perhe-elämään ei riitä pelkästään se, että ketään ei kohdella väkivaltaisesti. Kotielämässä turvallisuus syntyy toiminnasta ja teoista, joista välittyy huolenpito, arvostus ja kunnioitus toisia perheenjäseniä kohtaan.

Ote 9-luokkalaisten kirjoitelmasta, joka tavoittaa hienolla tavalla vastuita luotaessa turvallista perhe-elämää:

Turvallinen perhe on ensinnäkin sellainen, jossa kaikki perheenjäsenet voivat luottaa toisiinsa. Kenenkään ei tarvitse pelätä toista (enkä välttämättä tarkoita nyt väkivallanpelkoa, vaan myös sellaista henkistä väkivaltaa ym.), vaan kaikki saavat rauhassa kehittyä omina yksilöinä. Turvallisessa perheessä on tärkeää myös se, että on jonkintasoinen hyvä yhteishenki ja toisten kunnioitus ihmisten välillä. Kukaan ei saa tuntoa

oloansa vähemmän arvokkaaksi ja ihmisillä on oltava samat velvollisuudet ja oikeudet, ottaen tietysti huomioon eri-ikäiset ihmiset. Erityisesti uusio- ja muissa sellaisissa perheissä nämä asiat tulee ottaa huomioon, sillä perhesuhteilla saattaa muutenkin olla vaarana tulehtua ”erikoistilanteissa”. Tämä tekee perheestä turvattoman. Myös väkivalta, jonkun liika päihteidenkäyttö tai muu sellainen tekee perheestä turvattoman.

Lapset ja nuoret ovat vastanneet kun heiltä on kysytty. Tässäkin projektissa on jatkettava pohdintaa siitä, miten aikuiset vastaavat lasten ja nuorten toiveisiin konkreettisilla perhe-elämän arkeen ulottuvilla toimillaan. Onnistuminen edellyttää vastavuoroista perusajatusta siitä, että lapset ja aikuiset osaavat toimia yhdessä, että molempien osapuolien omat näkökulmat ja vastuut huomioidaan ja että lapset ja nuoret saavat tietoa ja mahdollisuuden ilmaista tarpeitaan ja siten osallistua päätöksentekoon.

Lisätietoja: projektipäällikkö Jukka Ihalainen, Lahden ensi- ja turvakoti, sähköpostiosoite jukka.ihalainen@lahdenensijaturvakoti.fi.

6.3 Lasten ja nuorten vapaa-ajan turvallisuuden parantaminen

Lasten ja nuorten vapaa-ajan turvallisuuden parantamiseen liittyviä asioita pohdittiin työryhmässä, jossa oli virkamiehiä muun muassa kunnan nuorisotoimesta sekä yritysten ja järjestöjen edustajia. Järjestöjen merkitys lasten ja nuorten vapaa-ajan turvallisuuden parantamisessa on suuri, sillä kolmas sektori on tärkeä lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastusten tarjoaja.

Lasten ja nuorten kuuleminen toteutettiin tekemällä **kysely** yläkoulun oppilaskunnan edustajille ja nuorisotiloissa käyville nuorille. Kysely toteutettiin marraskuussa 2009 kolmessa kunnassa, jotka olivat Asikkala, Hollola ja Padasjoki. Kyselyssä kysyttiin muun muassa miten turvallisuus koetaan, mitkä ovat ongelmia, miten ongelmia voitaisiin korjata. Kyselyssä oli kysymyksiä myös henkisestä ja fyysisestä väkivallasta sekä päihteiden käytöstä.

Kyselyyn vastanneet nuoret pitivät omaa asuinalueettaan varsin turvallisena. Kauppakeskukset ja lähibaarit sekä niiden lähialueet koettiin turvattomiksi erityisesti pimeällä. Kyselyssä tuli esille myös joitakin liikennepaikkoja, jotka olivat turvattomia. Erityisesti keskustoissa liian nopeasti ajavat autot koettiin pelottaviksi.

Paikat, joissa aikuiset ovat läsnä, koettiin turvallisiksi. Turvallisuutta lisäävät kyselyn mukaan myös säännöt ja päihteettömyys. Myös poliisien ja järjestyksenvalvojen määrän lisäämisen katsottiin parantavan turvallisuutta.

Netissä surffailu koettiin aika turvallisiksi. Vastajat olivat varsin tietoisia netin vaaroista.

Turvallisuuskysely voitaisiin tehdä jatkossa myös koulujen oppilaskunnille. Pienimuotoisia kyselyjä tehdään eri tilaisuuksien yhteydessä, joissa on mukana myös vanhempia. Nuorten kuulemista lisää myös tulossa oleva nettisivu, jonka kautta jatkossa saadaan tietoa ja palautetta nuorilta.

Nuorilta kyseltiin turvallisuudesta ja turvattomuudesta myös **ainekirjoituksen** avulla. Ainekirjoitus toteutettiin Kärkölässä ja aiheena olivat nettiturvallisuus ja turvallinen kotikuntani. Aineissa tuli turvallisuutta lisäävinä asioina esille esim. tunne siitä, että tulee huomioon otetuksi ja mukaan otetuksi sekä se, että on joku joka välittää, sukulaiset ja ystävät. Myös kunnan siisteys koettiin asiaksi, joka lisää turvallisuutta. Turvattomuutta lisäsivät poliisin poissaolo, syrjäytyneet henkilöt, päihteiden käyttäjät, suojaamattomat tasoristeykset, pimeät ja syrjäiset paikat sekä koulukiusaaminen.

Nettiturvallisuutta käsitelleissä aineissa vaaroina tulivat esille identiteettivarkaudet, väärät identiteetit, virukset ja nettiriippuvuus. Nuoret antoivat myös hyviä ja toteuttamiskelpoisia neuvoja nettiturvallisuuden parantamiseksi. Nuorille tehty kysely korosti yritysten kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä. Päijät-Hämeessä yritysten edustajia on mukana suunnittelussa.

Kyselyn toteuttajille ja muille mukana olleille on tärkeää, että he saavat palautetta työstään: mitkä ehdotukset johtivat käytännön toimiin ja miten he työllään pystyivät vaikuttamaan ympäristönsä ja yhteisönsä turvallisuuteen.

Nuorille tullaan tiedottamaan kyselyn tuloksista raportin valmistuttua. Nuorille itselleen, kouluille ja nuorisotilojen työntekijöille on tarkoitus kertoa, millaisia konkreettisiin tuloksiin kysely on johtanut.

Liikuntapaikkojen turvallisuus on lasten ja nuorten turvallisuuden kannalta tärkeää. Kaatumiset, putoamiset, törmäämiset ja liikuntavammat ovat lapsilla ja nuorilla kaikkein tavallisin sairaalahoitoa vaativa tapaturmalaji. Lisääntyneen vapaa-ajan myötä liikuntatapaturmien määrä on edelleen

kasvussa. Eri liikuntamuotojen välillä on selviä eroja tapaturmariskissä. Yleisimmin liikuntavammat syntyvät voimistelu- tai palloiluhalleissa, ja tapaturmariski kasvaa, kun kontaktit toisiin liikkujiin lisääntyvät. Osittain tästä syystä nuorille miehille sattuu huomattavan paljon enemmän liikuntatapaturmia kuin naisille. Myös liikunnan harrastamisen määrä, miehillä 51 ja naisilla 39 minuuttia per päivä, vaikuttaa tapaturmien syntymiseen.

Työssä on pohdittu, miten liikuntapaikkojen turvallisuutta voidaan parantaa osana paikallista turvallisuussuunnittelua. Turvallisuuden parantamiseksi olisi tärkeää, että kaikilla seuroilla olisi turvallisuussuunnitelma ja yhteiset pelisäännöt. Urheiluseurat tullaan ottamaan mukaan turvallisuussuunnitteluun. Seurojen johtokuntia informoidaan ja heille ehdotetaan, että seurat tekisivät turvallisuussuunnitelman.

Työn tavoitteena oli saada nuorilta tietoa paikallisesta, oman asuinkunnan turvallisuudesta sekä turvallisuutta ja turvattomuutta aiheuttavista tekijöistä. Työn aikana pidettiin tärkeänä ottaa nuoret osaksi prosessia kertomalla mitä tehdään, miksi tehdään sekä ottamalla heidät mukaan kirjoittamaan loppuraporttia.

Nuorten kuulemisen pohjalta laadittiin toimenpide-ehdotuksia turvallisuussuunnitelmaan liitettäväksi. Toimenpide-ehdotuksia laadittiin sekä yleisellä tasolla että tietyille osa-alueelle kohdennettuna niin, että niitä voidaan käyttää jatkotyössä.

Lasten ja nuorten kuulemisessa, kyselyjen tekemisessä ja niiden tulosten arvioinnissa haasteeksi muodostui yhteisen ajan löytäminen. Työhön osallistuneet suhtautuivat kuitenkin työhön myönteisesti ja kokivat sen hyödylliseksi.

Lisätietoja: Vapaa-aikavastaava Matti Kettunen, Asikkalan kunta, sähköpostiosoite matti.kettunen@asikkala.fi.

6.4 ”Kuvaa pelko pois” - pelon kuvaaminen valokuvauksen keinoin

Kuvaa pelko pois -projekti toteutettiin kolmen erityisluokan kanssa. Luokat olivat 3.-9. -luokkia Lahdesta Liipola-Kaikuharjun koulusta, Vääkystä Kanavan koulusta ja Hollolasta Kankaan koulusta.

Projektin idea sai alkunsa Päijät-Hämeen poliisilaitoksella ja projektia ryhtyi vetämään Päijät-Hämeen poliisilaitoksen lähipoliisikoordinaattori yhdessä nuoremman konstaapelin kanssa. Projektin keskeinen tavoite ei ollut taiteellisesti korkeatasoiset valokuvat tai kuvaajan ammattitaidon kehittäminen, vaan kuvat itsessään. Kuvien tehtävä oli näyttää millaisia asioita kuvaajina olleet lapset pitävät pelottavina tai turvattomina. Projektin tavoitteena oli saada ideoita turvallisuussuunnitteluun lasten näkökulmasta, kuvamateriaalia turvallisuussuunnitelmaan ja medianäkyvyyttä. Samalla valokuvaus toimi terapeuttisena työvälineenä.

Idean taustalla oli terapeuttinen valokuvaus, jota käytetään itsetutkiskeluun tai taiteelliseen ilmaisuun. Taide- ja sosiaalikasvattaja Miina Savolaisen kehittämää terapeuttisesti suuntautunutta sosiaalipedagogista menetelmää kutsutaan voimauttavaksi

valokuvaukseksi. Menetelmän avulla valokuvaa voidaan käyttää yksilön tai erilaisten ryhmien voimautumisprosessin edistäjänä.

Voimauttava valokuvaus on rekisteröity tavaramerkki. Menetelmä perustuu valokuvien kykyyn tallentaa, tehdä näkyväksi ja jäsentää elämäntarinaa, identiteetin eri puolia ja rooleja, tai vaikkapa perheen tai työyhteisön ihmissuhteita ja yhteistä historiaa. Voimauttava valokuvaus ei ole valokuvaterapiaa, vaan terapeuttinen taidekasvatusmenetelmä, jota kuka tahansa voi omakohtaisen tutustumisen jälkeen käyttää työssään tai muilla elämänsä osa-alueilla. Vaikka menetelmän välineenä on valokuvaus, ei kysymys ole varsinaisesti valokuvaamisesta, vaan näkemisen ja katsomisen tavasta.

Projektissa itse valokuvauksesta vastasi Lahden Muotoiluinstituutista valokuvauksen opiskelija Jussi Särkilahti. Jokaiselle luokalle annettiin digikamera käyttöön muutamaksi päiväksi. Lapset saivat ottaa kuvia pelottavista asioista, paikoista, ihmisistä yms. Lapsille ei annettu tarkkoja rajoja, vaan tarkoitus oli lähteä toteuttamaan projektia heidän näkökulmastaan ja jättää liika ohjaaminen pois.

Kuvaamisen jälkeen jokainen luokka sai itse valita ottamistaan kuvista kymmenen ja perustella miksi he valitsivat juuri kyseisen kuvan. Kankaan koulun luokan kanssa kuvausprojektia vietiin vielä pidemmälle ja heidän kanssaan tehtiin muutama lavastettu kuva. Poliisilaitoksen nimeämä hankkeen vastuuhenkilö haastatteli jokaista oppilasta kahden kesken. Lapsilta kysyttiin miksi he olivat ottaneet juuri ne kuvat mitä olivat ottaneet ja mitä asioita heille tuli kuvasta mieleen. Lisäksi lapsille tehtiin kysely, jossa kartoitettiin kotiseudun turvallisuutta.

Projektin toteutus oli erittäin antoisa poliisin ja nuorten yhteistyön kehittämisen kannalta. Oppilaat kokivat itsensä tärkeiksi saadessaan positiivista huomiota ja toisaalta poliisin rooli lasten silmissä varmasti muuttui. Itse kuvamateriaalin kirjo oli suuri. Osassa kuvista oli selkeästi kuvattu mukavia asioita. Annettaessa valokuvaustehtävää lapsille kerrottiin projektin ideasta ja tämän jälkeen lapset saivat vapaasti ottaa kuvia. Kuvien perusteella näyttää siltä, että osa lapsista ehkä käsitti hankkeen otsikon "Kuvaa pelko pois käänteisesti ja he kuvastivat "pelkoa pois" turvallisilla asioilla. Mukavat asiat tuovat mielihyvää.

Jokainen hankkeessa otettu kuva herättää ajatuksia. Jokainen kuva on kuvaajansa näkemys. Kuvia ei ehkä ole tarkoituksenmukaista analysoida liikaa. Tärkeämpää on herättää kuvien kautta ajatuksia ja ideoita lasten turvallisuuden tunteen parantamiseksi. Kuvista turvallisuuden tai turvattomuuden tunnetta luovista asioista esille nousivat selkeästi asioita.

Perhe, ystävät, koti ja oma huone tuovat turvallisuuden tunnetta. Pimeä, yksin oleminen ja päihtyneet koettiin turvattomina asioina.

Jatkossa kuvamateriaalia voidaan hyödyntää esimerkiksi vanhempainilloissa. Kuvat herättävät ajatuksia vanhemmissa ja tätä kautta ainakin osassa perheistä ryhdytään jonkinlaisiin toimenpiteisiin, ehkäpä panostetaan yhdessäoloon, kotiin ja lapsiin enemmän. Sitä kautta saadaan kehitettyä lapsille turvallisempaa Päijät-Hämettä.

Projektin kohderyhmänä ala-asteikäiset osoittautuivat tietyllä tavalla paremmaksi. Yläasteikäisistä osalla oli hieman huomattavissa ”ei vois vähempää kiinnostaa” -asennetta. Toisaalta kyseisestä ryhmästä löytyi nuoria, jotka kiinnostuivat tosissaan valokuvauksesta. Kaikkien erityisluokkien opettajat olivat sitä mieltä, että kuviin liittyvien kuvatekstien kertominen on oppilaille vaikeaa. On vaikeaa pukea ajatuksiaan sanoiksi. Toisaalta voi pelottaa kertoa ajatuksiaan vieraille ihmiselle tai kavereiden läsnä ollessa.

Kaiken kaikkiaan projekti onnistui hyvin ja asetetut tavoitteet saavutettiin. Projekti huipentuu 8.4.2010 valokuvanäyttelyyn lahtelaisessa taidegalleriassa. Jatkossa näyttelyä on tarkoitus kierrättää mm. sisäasiainministeriössä. Työ on kuitenkin vasta alussa. Kuvien pohjalta pyritään eri keinoin saamaan lasten ja nuorten ajatuksia näkyväksi Päijät-Hämeen turvallisuustyössä.

Lisätietoja: Nuorempi konstaapeli Pia Tykkä, Päijät-Hämeen poliisilaitos, sähköpostiosoite pia.tykkä@polamk.fi, apulaispoliisipäällikkö, nimismies Tero Seppänen, Päijät-Hämeen poliisilaitos, sähköpostiosoite tero.seppanen@poliisi.fi sekä ylikonstaapeli Vesa Okkola, Päijät-Hämeen poliisilaitos, sähköpostiosoite vesa.okkola@poliisi.fi.

6.5 Pulinapaja-projekti

Lahdessa toimii Päijät-Hämeen Mielenterveysseura ry:n viisivuotinen (2007-2011) nuorten ennaltaehkäisevän kriisityön projekti Pulinapaja. Pulinapaja-projektin kohderyhmänä ovat peruskoulujen 7.-9. luokkien oppilaat sekä heidän lähi- ja kouluyhteisönsä. Lahdessa Pulinapaja-projektia toteutetaan neljällä koululla. Tavoitteena projektissa on ennaltaehkäisevän toiminnan keinoin edistää nuorten selviytymistä kriiseistä ja sitä kautta lisätä nuorten elämännhallintataitoja ja mielenterveyden hyvinvointia. Projektissa nuorta tuetaan niissä tilanteissa, jotka hän itse kokee kriisinä tai vaikeana ja joihin hän kaipaa aikuisen tukea. Tarvittaessa nuoren asioissa otetaan yhteyttä koulun henkilökuntaan

ja vanhempiin sekä muihin viranomaisiin. Projektissa toimitaan yhteistyössä muiden Lahden alueella nuorten parissa toimivien tahojen kanssa.

Pulinapaja-projektin yksi merkittävä kohde on yksittäisten luokkien työrauha ja työilmapiiri, johon pyritään vaikuttamaan esimerkiksi teemallisten oppituntien, vanhempainiltojen tai yksittäisten nuorten tapaamisten kautta. Lisäksi tunteja pidetään muista nuoruuteen liittyvistä teemoista. Vastaanotoilla ja muiden kohtaamisten kautta oppilailla on mahdollisuus kertoa koulussa ja vapaa-ajalla tapahtuvista asioista, jotka vaikuttavat heidän viihtyvyyteensä ja hyvinvointiinsa. Pulinapaja-työskentelyn yhteydessä on tullut esille, että aikuisten läsnäolo ja säännöt tuovat turvallisuutta luokkaan. Oppilaat toivovat jämäkempiä aikuisia ja puuttumista ongelmiin. Liika väljyys tuo turvattomuutta.

Pulinapajatoiminnan kautta voidaan saada säännöllisesti ajantasaista tietoa kouluissa ilmenevistä turvallisuuteen vaikuttavista ilmiöistä. Tämä tieto edistää tulevan kehityksen ennakointia osana paikallista turvallisuussuunnittelua, sillä monet ns. hiljaiset signaalit tulevat ensimmäisenä esiin koulutyössä.

Koulupoliisitoiminnan, Pulinapaja-projektin ja Kiva koulu -hankkeen yhteistyön kehittäminen tuo uusia mahdollisuuksia koulujen ja nuorten turvallisuuden ja hyvinvoinnin parantamiseksi. Tavoitteena on matalan kynnyksen toiminta, joka olisi osa jokapäiväistä toimintaa. On tärkeää liittää koulujen, oppilaitosten ja muiden julkisten paikkojen turvallisuuden ylläpitäminen osaksi turvallisuussuunnittelua, sillä turvallisuussuunnittelussa yhdistyy monen eri viranomaisen ja järjestön tieto. Turvallisuussuunnittelun yhteistyörakenteen avulla voidaan näiden paikkojen turvallisuutta edistää yhteistyössä ja saada tietoa mahdollisista haavoittuvista kohteista.

Lisätietoja: projektityöntekijä Minna Turunen, Päijät-Hämeen Mielenveysseura ry, sähköpostiosoite minna.nuortenprojekti@phnet.fi.

6.6 Tekstarihelppi

Tekstarihelppi on toiminut Lahdessa useita vuosia osana kirkon opiskelijatyötä. Tekstarihelppi on käytännössä sitä, että oppilaalla on mahdollisuus laittaa tekstiviesti häntä vaivaavasta asiasta ja vastaus tulee vuorokauden kuluessa.

Tekstarihelpin kohderyhmänä oli aluksi opiskelijat. Vuoden 2009 aikana palvelun piiriin tulivat myös peruskoululaiset ja lukiolaiset. Toimintaa on myös eräillä muilla paikkakunnilla, eikä sitä aina kutsuta tekstarihelppitoiminnaksi.

Työ oli alun perin vapaaehtoispäivystäjien varassa. Lukuvuoden 2009 alusta vastaajiksi ryhtyivät työntekijät, muun muassa koulupastorit ja osa nuorisotyöntekijöistä. Lähetettyihin kysymyksiin vastataan tai vaihtoehtoisesti ne ohjataan eteenpäin. Päivystäjä ei tiedä kuka kysyjä on. Hätätilanteessa viestin lähettäjän henkilöllisyys voidaan selvittää. Toimintaa ohjaavat eettiset ohjeet ja periaatteet. Vastaajia koulutetaan työhön mm. antamalla perustiedot tekniikasta, työhön liittyvistä eettisistä kysymyksistä sekä laillisuusasioista.

Tekstarihelppiin tulee noin tällä hetkellä noin 3 kysymystä päivässä. Suurin osa kysymyksistä koskee ihmissuhdekysymyksiä laajasti tarkasteltuna. Myös terveyteen liittyvistä asioista kysytään. Arvio on, että vuoden 2009 toiminnan laajentamisen jälkeen kiusaamista koskevat kysymykset tulevat enemmän esille.

Haasteena voi olla myös sen arvioiminen, minkä ikäinen kysyjä on. Lastensuojelulakiin liittyvät kysymykset tulevat enemmän esille sen jälkeen, kun palvelua kohdistetaan myös nuoremmille.

Päijät-Hämeen turvallisuussuunnittelun yhteydessä on mietitty menettelyä, jonka avulla voitaisiin toimittaa säännöllisesti yhteenveto ilmiöistä, joita kysymykset koskevat. Yhteenvetoa voitaisiin hyödyntää turvallisuussuunnittelussa ja sen kautta muut turvallisuussuunnitteluun osallistuvat yhteistyötahot saisivat tietoa hiljaisista signaaleista. Nämä hiljaiset signaalit antavat ennakkotietoa asioista, jotka tulevat jatkossa olemaan tärkeitä lasten ja nuorten turvallisuuden kannalta.

Lisätietoja: nuorisotyönohjaaja Mauno Nivala, Lahden seurakuntayhtymä, sähköpostiosoite mauno.nivala@evl.fi.

6.7 ”Salpaus Rock kysely”

Koulutuskeskus Salpauksen ”Salpaus Rock” tapahtumassa, kouluvuoden avajaisstempauksessa Lahti-hallissa 25.9.2009 jaettiin toisen asteen opiskelijoille sattumanvaraisesti 50 kyselykaavaketta turvallisuudesta. Vastaaminen oli vapaaehtoista. Kysely haluttiin toteuttaa osana laajempaa tapahtumaa vapaamuotoisessa tilanteessa, ei esimerkiksi luokkahuoneessa

koulutunnin aikana. Vastaukset annettiin nimettöminä. Kyselyn toteuttamistapa oli onnistunut. Paikka, olosuhteet ja ilmapiiri olivat hyviä.

Kysymykset oli laadittu avoimiksi ja pyrkimyksenä oli saada tietoa nuorien ajatuksista turvallisuudesta ilman valmiiksi tehtyjä suppeita kysymyksiä.

Vastauksia palautui 45 kpl, joista alle 18-vuotiaiden osuus oli 15 kpl. Tyttöjä vastaajista oli 33 ja poikia 12.

Vastauksista tehty yhteenveto on seuraava:

Kerro muutamain sanoin mitä Sinulle tulee mieleen omaan elämäsi liittyen:

Turvallisuus

18 vuotta täyttäneet	koti	14 kpl
	ei väkivaltaa	5 kpl
	turvallisuuspalvelut	5 kpl
alle 18 -vuotias	turvallisuuspalvelut	4 kpl
	Suomi	3 kpl
	koti	2 kpl

Turvattomuus

18 vuotta täyttäneet	yksinäisyys	7 kpl
	katu	7 kpl
	väkivalta	4 kpl
alle 18 -vuotiaat	katu	3 kpl
	väkivalta	3 kpl
	ei tunnu turvalliselta	2 kpl

Miten Sinä voisit edesauttaa läheisesi turvallisuuden/turvallisuudentunteen parantamista?

18 vuotta täyttäneet	olla tukena /apuna	11 kpl
	en tiedä tai tyhjä	8 kpl
	vähentää alkoholia	2 kpl
alle 18 -vuotiaat	en tiedä tai tyhjä	8 kpl
	noudattaa ohjeita	2 kpl
	parantamalla tapani	1 kpl

Kyselyssä tuli esille joitakin mielenkiintoisia seikkoja. Esimerkiksi erot alle ja yli 18-vuotiaiden vastausten välillä olivat yllättävän suuria. Vastaajissa oli varsin vähän niitä, jotka uskoivat turvallisuutta voitavan parantaa rangaistuksia koventamalla. Huolenaiheena voitaneen pitää suurta vastauksien määrää, en tiedä/tyhjä, kysyttäessä miten Sinä voisit edesauttaa läheisesi turvallisuuden/turvallisuuden tunteen parantamisessa.

Jatkossa tullaan harkitsemaan, tulisiko kysely toteuttaa säännöllisesti. Kyselyn avulla voitaisiin seurata valitun ikäluokan turvallisuusasenteiden mahdollisia muutoksia. Pitkäjänteinen keskittyminen yhden ryhmän seurantaan toisi enemmän tuloksia kuin yksittäinen kysely. Ryhmälle voitaisiin myös antaa palautetta siitä, mitä kyselyn perusteella esille nousseiden asioiden hyväksi on tehty. Tuolloin tarvittaisiin kuitenkin vastaajien yhteystiedot, koska muodostuva ryhmä koostuu sattumanvaraisesti monesta tuhannesta nuoresta. Yhteystietojen kerääminen voi vaarantaa kyselyyn osallistumisen halukkuutta ja vaarantaa kyselyn tarkoituksen.

On tärkeää luoda lasten ja nuorten kanssa osana kyselyjä mahdollisuuksia vuorovaikutukseen. Tämän edistämiseksi syksyllä 2010 valitaan kohderyhmäksi muutama Salpauksessa opintonsa aloittava luokka ja heidän kanssaan tehdään yhteistyötä kolmen vuoden ajan seuraten turvallisuuskäsityksen mahdollista muuttumista. Sen rinnalla jatketaan myös Salpaus Rock kyselyä.

Lisätietoja: projektipäällikkö, ylikonstaapeli Timo Komonen, Päijät-Hämeen poliisilaitos, sähköpostiosoite timo.komonen@poliisi.fi.

7 Johtopäätökset: miten lapsia ja nuoria voidaan kuulla turvallisuussuunnittelussa

Lasten ja nuorten turvallisuuden parantaminen on tärkeää, sillä turvallisuus on lapsille ja nuorille tärkeä asia niin nykyhetken kuin myös tulevaisuuden kannalta. Hyvä turvallisuus ja turvallisuuden tunne antaa lapselle ja nuorelle mahdollisuuksia toteuttaa sellaisia asioita, jotka luovat hyvän pohjan hänen kehitykselleen.

Kuulemisen tarkoituksena on saada tietoa ja aktivoida kuultavia. Aktivoiminen tapahtuu parhaiten korostamalla sitä, miten kukin yksilö

kokee konkreettisesti turvallisuuden tai turvattomuuden arjessaan sekä mitä hän itse voisi konkreettisesti tehdä turvallisuuden eteen. Mitä konkreettisempia asioita kysytään, sitä helpompi on löytää käytännön toimenpiteitä turvallisuuden parantamiseksi. Pienelläkin toimenpiteellä ja henkilökohtaisella vastuunotolla voi olla suuri merkitys.

Kaikenikäisillä lapsilla ja nuorilla on paljon näkemyksiä ja sanottavaa omasta ja lähipiirinsä turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen vaikuttavista asioista. Lasten ja nuorten tieto saadaan esille, jos heille annetaan mahdollisuus kertoa siitä heidän omilla ehdoillaan ja omista lähtökohdistaan.

Päijät-Hämeessä toteutetussa hankkeessa lapsia ja nuoria kuultiin monella eri tavalla. Pienimmät lapset piirsivät kokemuksiaan ja tuntemuksiaan, nuorille tehtiin kysely ja erityisluokkalaisia lähestyttiin valokuvauksen keinoin. Useiden eri keinojen käyttäminen osoittautui hyväksi tavaksi koota tietoa lasten ja nuorten turvallisuudesta ja turvallisuuden tunteesta. Jos olisi käytetty vain yhtä tapaa, ei olisi tavoitettu eri-ikäisiä lapsia ja nuoria.

Pienimmät lapset jäävät usein kuulematta. Varsin yleisesti ajatellaan, että he ovat niin pieniä, ettei heillä ole näkemyksiä esimerkiksi omaan turvallisuuteensa liittyen. Päijät-Hämeessä toteutettu päiväkotikäisten lasten kuuleminen osoitti, että myös pienimmillä voi olla tärkeää sanottavaa. Aikuisten on hyvä saada tietoa siitä, miten pienet lapset näkevät esimerkiksi fyysisen ympäristönsä. Näin voidaan poistaa vaarallisia paikkoja, jotka saattavat johtaa tapaturmaan. Yhtä tärkeää on kehittää ympäristöä niin, että se parantaa lasten turvallisuuden tunnetta.

Lapsilla ja nuorilla on varsin paljon tietoa turvallisuudesta ja myös keinoista, joilla turvallisuutta parannetaan. Aikuisten tulisi paremmin kuulla lapsia ja nuoria ja arvostaa heidän asiantuntemustaan. Työn aikana tuli selvästi esille, että lapset ja nuoret huomaavat asioita, joita aikuiset eivät huomaa tai joiden merkitys on aikuisille erilainen.

Lasten ja nuorten kuulemista turvallisuussuunnittelussa edistää jo olemassa olevan työn hyödyntäminen turvallisuussuunnittelussa. Päijät-Hämeen pilottihankkeen aikana kävi ilmi, että esimerkiksi kouluissa tehtävä Pulinapajatyö tuottaa hyödyllistä tietoa ennalta ehkäisevän työn tueksi. Kouluissa tehtävässä työssä saadaan tietoa vasta nousemassa olevista ilmiöistä, ja näiden hiljaisten signaalien saattaminen varhaisessa vaiheessa laajemman yhteistyöryhmän piiriin on keino tehostaa ennalta estävää työtä. Tulisikin luoda järjestelmiä, joissa eri tahoilta esille tulevaa

tietoa uusista tai vahvistuvista ilmiöistä kootaan ja saatetaan turvallisuusyhteistyön käyttöön.

Lasten ja nuorten kuuleminen tulee tapahtua heidän ehdoillaan. Käytännössä se tarkoittaa kuulemisen toteuttamista niin, että lapset ja nuoret voivat tulla kuulluksi heidän käyttämillään areenoilla. Kuuleminen tarkoittaa nykyisenä visuaalisen median aikakautena ennemminkin sen näkemistä, mitä lapset ja nuoret näkevät. Sen, mitä he näkevät voi tehdä näkyväksi digitaalisin keinoin ja sosiaalisessa mediassa.

Digikamerat ovat lähes kaikkien käytettävissä joko sellaisenaan tai matkapuhelimissa. Tärkeä nähdäksi tulemisen areena on sosiaalinen media, kuten Facebook, IRC, Twitter ja Messenger. Esimerkiksi poliisia voi lähestyä niiden kautta kuvaviestein tai järjestää toimintaa erikseen projektiluonteisesti tai pysyvänä kuulemisen/näkemisen rakenteena.

Suomalaisen yhteiskunnan varsin hyvä turvallisuustilanne perustuu paljolti vahvaan sosiaaliseen koheesioon ja ihmisten luottamukseen yhteiskunnan instituutioihin. Esimerkkinä voidaan mainita luottamus poliisiin, joka kaikkien toteutettujen kyselyjen mukaan on Suomessa poikkeuksellisen korkea verrattuna esimerkiksi Ruotsiin tai muihin Euroopan unionin maihin. Tämän luottamuksen ylläpitämisen kannalta on tärkeää, että poliisi on lasten ja nuorten kanssa tekemisissä myönteisissä yhteyksissä. Päijät-Hämeen pilottihankkeen yhteydessä toteutetussa Kuvaa pelko poistotyössä tuli selvästi ilmi, että nuorten ja poliisin yhdessä tekemä työ vahvasti nuorten myönteistä kuvaa poliisista. Luottamuksen ja vuorovaikutuksen kannalta on tärkeää, että nuoret kohtaavat poliisin myös muissa tilanteissa kuin sellaisissa, joissa poliisi kontrolloi nuoria. Tämän päivän lapset ja nuoret ovat tulevia aikuisia.

Lasten ja nuorten kuuleminen ei sellaisenaan riitä, vaan heille on myös annettava palautetta siitä, millaisia vaikutuksia kuulemisella oli. Kun lapset ja nuoret saavat tietoa siitä, miten he ovat vaikuttaneet asioihin, myönteinen suhtautuminen oman ympäristön asioihin vaikuttamiseen myös laajemmin kasvaa. Näistä lapsista ja nuorista kasvaa aikuisia, jotka ovat valmiita vaikuttamaan omaan ympäristöönsä ja yhteiskuntaan.

Yhteenvetona Päijät-Hämeessä toteutetusta lasten ja nuorten kuulemisesta voidaan todeta, että lasten ja nuorten kuulemisen ja heidän erityiskysymystensä huomioon ottamisen tulisi olla tärkeä osa turvallisuussuunnittelua. Lasten ja nuorten kuuleminen ja heidän turvallisuutensa parantaminen ovat keskeinen osa ennalta estävää turvallisuustyötä. Lasten ja nuorten kuuleminen voidaan tehdä varsin yksinkertaisin keinoin. Tärkeää on sen oivaltaminen, että lasten ja nuorten

näkemykset eivät tule esille, ellei asiaan kiinnitetä erityistä huomiota. On myös tärkeää kartoittaa jo olemassa oleva työ, jonka kautta lasten ja nuorten näkemyksistä saadaan tietoa. Lasten ja nuorten kuuleminen ei vaadi erityisiä resursseja vaan ennen muuta halua kuulla lapsia ja nuoria ja heidän asiantuntemuksensa arvostamista.

Turvallisuustyö, jonka tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten turvallisuutta, on taloudellisesti kannattavaa työtä. Lasten tapaturmista, mielenterveysongelmista ja syrjäytymisestä tulee yhteiskunnalle huomattavia kustannuksia sen ohella, että niillä on merkittävä vaikutus lasten ja heidän perheidensä hyvinvointiin ja pidemmällä aikavälillä koko yhteiskunnan hyvinvointiin ja tulevaisuuteen.

Liite 1

Työhön osallistuivat seuraavat Päijät-Hämeen alueella vaikuttavat henkilöt ja organisaatiot:

Aapio Lasse, poliisipäällikkö, Päijät-Hämeen poliisilaitos
Anttonen Antti, liikuntavastaava, Hollolan kunta
Arrenius Hans, opettaja, Lahden kaupunki
Behm Ari, IT-järjestelmäpäällikkö
Hertsu Juha, aluekehityspäällikkö, Päijät-Hämeen liitto
Ihalainen Jukka, projektipäällikkö, Lahden ensi- ja turvakoti
Kalliomaa Johanna, nuoriso-ohjaaja, Hollolan nuorisopalvelut
Kettunen Matti, vapaa-aikavastaava, Asikkalan kunta
Komonen Timo, ylikonstaapeli, projektipäällikkö, Päijät-Hämeen liitto
Koskinen Esa, palotarkastaja, Päijät-Hämeen pelastuslaitos
Kuusinen - James Kirsi, projektipäällikkö, Lahden Yliopistokeskus
Käkönen Petri, rehtori, Kärkölen kunta
Mankkinen Tarja, sisäisen turvallisuuden sihteeristön päällikkö, sisäasiainministeriö
Mattila Kristiina, Päijät-Hämeen kylät ry
Metso Arja, toiminnanjohtaja, Päijät-Hämeen Mielenterveysseura ry
Murto Tiina, opettaja, Asikkalan kunta
Nivala Mauno, nuorisotyönohjaaja, Lahti
Okkola Vesa, ylikonstaapeli, Päijät-Hämeen poliisilaitos
Pitkälä Päivi, päiväkodinjohtaja, Hollola
Pykälistö Eeva-Liisa, koulunkäyntiavustaja- koulusihteeri
Rossi Hanna, projektityöntekijä, Päijät-Hämeen Mielenterveysseura ry
Ruokonen Ilkka, sivistystoimenjohtaja, Kärkölen kunta
Ruusunen Satu, päiväkodin johtaja, Hämeenkosken kunta
Seppänen Tero, apulaispoliisipäällikkö, nimismies, Päijät-Hämeen poliisilaitos
Suominen Minna, kunnanhallituksen jäsen, Hämeenkosken kunta
Särkilahti Jussi, valokuvauksen opiskelija, Päijät-Hämeen muotoiluinstituutti
Turunen Maritta, rehtori, Lahden kaupunki
Turunen Minna, projektityöntekijä, Päijät-Hämeen Mielenterveysseura ry
Tykkä Pia, nuorempi konstaapeli, Päijät-Hämeen poliisilaitos
Anneli Virlander, opettaja, Hollolan kunta
Virtanen Pasi, sivistyslautakunta, Asikkala
Galleria Remrantti, Aleksanterinkatu, Lahti.

Lähteet

Lapset ja nuoret tapaturmien uhrina

Koponen, Päivikki ja ja Aromaa, Arpo (2005): Suomalaisten terveys kansainvälisessä vertailussa.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=suo00044

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat. Tilastokatsaus 2007.

http://www.kotitapaturma.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=87

Markkula, Jaana ja Öörni, Erkki (toim.) (2009): Turvallinen elämä lapsille ja nuorille. Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportti 27/2009.

Paavonheimo, Ritva (2008): Selvitys lasten tapaturmien ehkäisystä. Lapsen turvaksi hanke 2007-2009. Mannerheimin lastensuojeluliitto

<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/2879683311dc061696cb9faf2940dd16/1265966176/application/pdf/6028782/Lapsenturvaksi-hanke.pdf>

Tapaturmakatsaus 2009. Päijät-Hämeen Pelastusalue. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://www.ktl.fi/attachments/taty/tapaturmakatsaukset/paijat-hame.pdf>

<http://www.om.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Ministerinpuheita/Puhearasto/Puheet2004/1145624559974>

Lapset, nuoret ja väkivalta

Ellonen, Noora; Kivivuori, Janne ja Kääriäinen, Juha (2007): Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 64/2007. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 80.

<http://www.optula.om.fi/uploads/b0fgjlfzg.pdf>

Lasten keskinäinen väkivalta yleistä.

http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2008/12/lasten_keskinainen_vakivalta_yleista_438233.html

Salmi, Venla (toim.)(2009): Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisorikollisuuskyselyiden tuloksia 1995-2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia.

Koulukiusaaminen

Backman, Nils-Eric (2008): Koulukiusaaminen lisääntyi peruskoulujen yläluokilla. Helsingin Sanomat 12.3.2008. Kouluterveys 2008: Päijät-Hämeen raportti
<http://info.stakes.fi/kouluterveys/tulokset/phame2008rap.pdf>
<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2008/phame2008/index.htm>

Peura, Juuso; Pelkonen, Mikko ja Kirves, Laura (2009): Miksi kertoisin, kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä. Mannerheimin lastensuojeluliitto.
<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/4435f79e4d3be3fd2fdfa747f4ca33b3/1265966165/application/pdf/8577382/MLL%20Kiusaamiskyselyraportti%20web.pdf>

Salmi, Venla (toim.) (2009): Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisorikollisuuskyselyiden tuloksia 1995-2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia.

http://yle.fi/alueet/lahti/2009/10/kiva_koulu_parantaa_ilmapiiria_1056860.html

Netti

Aaltonen, Mikko (2009): Nuoret vertaisverkossa. Teoksessa Venla Salmi (toim.): Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisorikollisuuskyselyiden tuloksia 1995-2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia.

Hyväksikäytetty lapsi ilmoittaa rikoksesta vain harvoin itse. (2009)
<http://www.poliisi.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/PFBD/42920256863C6414C225764A0022814E?opendocument>

Kostiainen, Riikka (2007): Yritykset houkuttaa lapsia seksikontakteihin yleisiä netissä. Haaste 3/2007. <http://www.haaste.om.fi/40517.htm>

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Lastensuojelun keskusliitto.
http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=41

Pelastakaa Lasten Nettivihje: lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävässä laittomassa kuvamateriaalissa pienten lasten osuus yhä selkeämpi. (2010)
<http://www.pelastakaa.fi/fi/media/lehdistotiedotteet/2010/3503>

Hyväksikäytetty lapsi ilmoittaa rikoksesta vain harvoin itse. (2009)
<http://www.poliisi.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/PFBD/42920256863C6414C225764A0022814E?opendocument>

Päihteet

Impinen, Antti ja Nurmi-Lüthje, Ilona (2009): Alkoholit ja tapaturmat. Tapaturmakatsaus 2009. Päijät-Hämeen Pelastusalue. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. <http://www.ktl.fi/attachments/taty/tapaturmakatsaukset/paijat-hame.pdf>

Kouluterveys 2008: Päijät-Hämeen raportti
<http://info.stakes.fi/kouluterveys/tulokset/phame2008rap.pdf>
<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2008/phame2008/index.htm>
Roine, Mira (2009): Joka neljäs suomalainen kokee lapsuudenkodissaan käytetyn liikaa päihteitä.
http://www.a-klinikka.fi/tiimi/609/11_kysely09.html

Salmi, Venla (toim.)(2009): Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisoriikollisuuskyselyiden tuloksia 1995-2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia.

Suomalaisten Lasinen Lapsuus
<http://www.lasinenlapsuus.fi/paihteetjaperheet/suomessa>

Vanhempien alkoholinkäyttö ja siitä lapsille aiheutuvat ongelmat.
<http://www.lapsiasia.fi/nyt/aloitteet/aloite//view/1395492>

Österberg, Esa & Mäkelä, Pia (2009): Alkoholinkäyttö Suomessa.
<http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/111-alkoholinkäyttö-suomessa>

http://www.ktl.fi/portal/suomi/tietoa_terveydesta/elintavat/tupakka/nuorten_tupakointi